

התנהגות מינית ונטילת סיכון בקרב בני נוער: מגדר, מיצב חברתי-כלכלי, סטטוס מיני והשוואות לאורך זמן קרן מייקל

למחקר זה שתי מטרות: מטרה נקודתית – לתאר את התנהגותם המינית המסתכנת של בני הנוער מתוך התייחסות להבדלים בין נערים לבין נערות בין קבוצות מיצב חברתי-כלכלי ובין קבוצות סטטוס מיני, ומטרה מתמשכת – לבחון את השינויים לאורך זמן בנטילת הסיכון. הנתונים נאספו במחקר אורך תוך-נבדקי בשני מועדים: במועד הראשון היו המשתתפים ($N = 1,030$) בכיתה יא, ובמועד השני היו אותם משתתפים ($N = 712$) בכיתה יב. במחקר נמצא שנערות נטו להסתכן פחות מנערים, ובני נוער שלא היו פעילים מינית נטו לשער שיסתכנו במידה שהייתה פחותה מן המידה שבני נוער שהיו פעילים מינית דיווחו עליה. בקרב מי שהיו פעילים מינית, בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נטו להסתכן פחות מבני נוער ממיצב נמוך. לעומת זאת, בקרב מי שלא היו פעילים מינית, בני נוער מן המיצב הבינוני-גבוה דווקא נטו לשער שיסתכנו יותר מבני נוער ממיצב נמוך. בהתבוננות לאורך זמן נמצא שהקבוצה הזהירה ביותר היא בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים, ושבקרב רוב בני הנוער חלה לאחר כשנה עלייה בנטילת הסיכון. נוסף על כך, את דפוסי נטילת הסיכון במועד השני אפשר לנבא לפי המועד הראשון. הממצאים מעידים שהתנהגות מינית מסתכנת היא תופעה מורכבת ודינמית במהלך גיל ההתבגרות ובני נוער מקבוצות שונות נוהגים באופן שונה, לפיכך יש להתאים את תכניות המניעה לרב-גוניות בשטח.

* ד"ר קרן מייקל, החוג לשירותי אנוש, המכללה האקדמית עמק יזרעאל.

דואר אלקטרוני: kerenmi@yvc.ac.il

ברצוני להודות מקרב לב למנחה שלי, פרופ' חסידה בן-צור, על החוכמה, על ההכוונה ועל הליווי לאורך התהליך המרתק.

מילות מפתח: התנהגות מינית, נטילת סיכון, בני נוער, מגדר, הבדלים בין המינים, מיצב חברתי-כלכלי, ניתוח אורך

התנהגות מינית מסתכנת

התנהגות מינית מסתכנת משמעותה קיום יחסי מין בהעדר אמצעים למניעת היריון והיחשפות לסיכון גבוה להידבקות במחלות שונות, ובייחוד בנגיף ה־HIV הגורם לאיידס. ההסתכנות גדלה בקיום יחסי מין עם בני זוג מרובים או מתחלפים (Igra & Irwin, 1996). שימוש מתמיד בקונדום הוא הדרך הטובה ביותר להימנע מסיכון מיני (Ben-Zur, Breznitz, Vardi, & Berzon, 2000).

היריון בלתי מתוכנן עלול להוביל למצבים פסיכולוגיים-חברתיים מורכבים, כגון ירידה ברמת ההשכלה, במיצב החברתי-כלכלי ובאיכות החיים ועלייה בשיעורי האבטלה המועברות במגע מיני עלולות לגרום למצבים בריאותיים חמורים, כגון סרטן צוואר הרחם, מחלה דלקתית באגן הירכיים וחוסר פוריות (Cothran & White, 2002), קל וחומר כשמדובר בנגיף ה־HIV, שהידבקות בו עלולה להסתיים באיידס ובמוות.

בני נוער וצעירים הם מקור לעניין רב בספרות הדנה בהתנהגות מינית מסתכנת: מצד אחד, הם פעילים מינית בתקופה זו, ומן הצד האחר, הם אינם מתייחסים ברצינות מספקת להתנהגותם ולבריאותם. הדבר מתבטא בהעדר שימוש מבוקר באמצעי מניעה ובאי-פנייה לטיפול רפואי בעת הצורך (WHO, 2004). נתונים מן העולם מלמדים שבני נוער וצעירים מצויים בקבוצת הסיכון הגבוהה ביותר להידבקות במחלות ובנגיף ה־HIV (CDC, 2011). אף שקבוצה זו מייצגת רק כ־25% מן האוכלוסייה הפעילה מינית, הם נשאים של קרוב למחצית מכל מחלות המין (Weinstock, Berman, & Cates, 2004).

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2014, לוח 3.22, עמ' 210) על הריונות בלתי מתוכננים בישראל עולה שבשנת 2012 נרשמו 2,166 פניות לוועדות להפסקת היריון של מתבגרות בנות 14–19, שהן 11.5% מכלל ההפלות בשנה זו. באשר למחלות המועברות במגע מיני, דוידוביץ', שוחט ודן (2005) מציינים כי מסוף שנות ה־90 קיימת עלייה של ממש בשיעורי התחלואה, ומרבית החולים בהן הם בקבוצת הגיל 15–24. דן (2008) מוסיף כי למרות ההתקדמות הרבה שחלה באבחון הזיהומים השונים המועברים באמצעות יחסי מין, חלה התקדמות מועטה בלבד ביכולת למנוע אותם. באשר לאיידס, מנתוני משרד הבריאות (2014) עולה כי משנת 1981 ועד תום שנת 2013 התגלו בישראל 7,990 מקרים חדשים של נשאי HIV וחולי איידס, ו־1,536 מהם נפטרו או עזבו את הארץ במהלך תקופה זו. נכון לסוף שנת 2013 רשומים אפוא בישראל 6,454 נשאי HIV וחולי איידס. לאחר חישוב משוקלל של מגמות התחלואה בישראל בעזרת נוסחה שהוכנה בשיתוף ארגון הבריאות העולמי (World Health Organization – WHO), ההערכה היא כי חיים בארץ 8,855 נשאים וחולים.

התנהגות מינית מסתכנת ומשתנים דמוגרפיים

בנוגע להבדלים בין נערים לנערות בהתנהגות המינית, מחקרים מישראל ומן העולם מדווחים שנערים נוטים להיות פעילים מינית יותר מנערות (Henderson et al., 2002; Santelli et al., 2004) ושעמדותיהם כלפי מין חיוביות יותר (Santor, Messervey, & Kusumaker, 2000). זאת ועוד, נערים נוטלים יותר סיכון בהתנהגות מינית לעומת נערות (Ben-Zur et al., 2000), ונערות מחזיקות בעמדות חיוביות יותר כלפי שימוש באמצעי מניעה (Martinez-Donate et al., 2004).

עדויות לפערי מגדר בגיל הנעורים, הן בתפיסות כלפי מין ומיניות והן בהתנהגות מינית ובנטילת סיכון, ניתן למצוא במחקרים שונים. באשר לחוויית הסיטואציה המינית, נערים ביטאו תוצאות חיוביות של קיום יחסי מין במונחים של הנאה גופנית, כיבוש, הישג והכרה. לעומתם, נערות ביטאו זאת במונחים של היקשרות רגשית, אהבה, אינטימיות וקשר (Hoppe et al., 2004). בני נוער משני המינים סברו שיש בחברה מסר כפול – תדמית שלילית לנערות פעילות מינית לעומת תדמית חיובית לנערים פעילים מינית. בהתאם לכך, נערות העריכו את המחיר האפשרי הכרוך בקיום יחסי מין כמחיר גבוה לעומת המחיר שהעריכו נערים, ולכן הן היססו לקיים יחסי מין יותר מן הנערים (Small, Silverburg, & Kerns, 1993). נערות דיווחו על שכחות גבוהה יותר של התנגדות וחוסר הסכמה לקיים יחסי מין, ואילו נערים דיווחו על שכחות גבוהה יותר של הצעה והזמנה לקיים יחסי מין (Hardeman, Pierro, & Mannetti, 1997). כמו כן, שיעור ניכר של נערות דיווחו שתחילת קיום יחסי המין קרתה להן מוקדם מדי או לא הייתה אמורה להתרחש כלל (Henderson et al., 2002). מעבר לכך, נערים היו פתוחים יותר מנערות לקיים יחסי מין מזדמנים והיו מעוניינים יותר "לצאת" עם בנות זוג רבות (Buss & Schmitt, 1993). לעומתם, נערות האמינו שיש לנקוט גישה צנועה יותר לנושא, והן היו נבוכות לקנות קונדום וחששו לשאתו, שמא בן זוגן יחשוב שהן מופקרות (Kirby, van der Sluijs, & Currie, 2010b).

באשר למיצב חברתי-כלכלי, מחקרים מדווחים שבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך, ובייחוד מי שבאים משכונות עוני, מקיימים יחסי מין בתדירות גבוהה יחסית ונמצאים בסיון גבוה במיוחד לחשיפה לאיידס. הם מתחילים להיות פעילים מינית בגיל צעיר יחסית, אינם משתמשים בקביעות באמצעי מניעה, ושיעורי ההריונות הבלתי רצויים ומחלות המין גבוהים אצלם במיוחד (Miller, Benson, & Galbraith, 2001). בהתאם לכך, מיצב חברתי-כלכלי גבוה נמצא קשור לאי-קיום יחסי מין בקרב בני נוער ולשימוש בקונדום לעתים תכופות יחסית (Vesly et al., 2004).

משתנים הרלוונטיים למיצב חברתי-כלכלי נמצאו קשורים להתנהגות מינית מסתכנת בקרב בני נוער. נמצא שהשכלת הורים גבוהה יחסית קשורה לאי-קיום יחסי מין בקרב בני נוער, לתחילת קיום יחסים בגיל מאוחר, לשימוש רב באמצעי מניעה ולסיכון נמוך יחסית להריונות (Santelli, Lowry, Brener, & Robin, 2000). הסבר אפשרי לכך הוא שלהורים משכילים יחסית יש ידע רב יותר על איידס מצד אחד, ומודעות גדולה יותר

לאיומים הכלולים בקיום יחסי מין לא מוגנים, מן הצד האחר. הסבר אפשרי נוסף הוא שהורים משכילים נוטים לשוחח יותר עם ילדיהם על נושאים "רגישים", כגון מין, התנהגות מינית ואידס (Ben-Zur et al., 2000).

נוסף על כך, נמצא שבהשוואה לבני נוער ממשפחות חד-הוריות, בני נוער ממשפחות שיש בהן שני הורים מקיימים פחות יחסי מין (Vesly et al., 2004), מתחילים לקיים יחסים בגיל מאוחר יחסית, ויש בקרבם שיעורים נמוכים יחסית של הריונות בלתי מתוכננים (Lammers, Ireland, Resnick, & Blum, 2000). הסברים אפשריים לכך הם שבהשוואה למשפחות חד-הוריות, במשפחות דו-הוריות אפשר למצוא השגחה הורית רבה יותר, עמדות הוריות פחות גמישות ומתירניות ומודל לחיקוי שמרני יותר (Moore, Miller, Gleil, & Morrison, 1995).

באשר להבדלים בהתנהגות המינית לפי גיל, יש תמימות דעים בספרות המחקר שכל שבני הנוער מתבגרים, הם מקיימים יותר יחסי מין והם עושים זאת עם מספר רב יותר של בני זוג (Ben-Zur et al., 2000). כמו כן, יש מגמה מתרחבת של קיום יחסי מין בגיל צעיר יותר, ועובדה זו טומנת בחובה השלכות שליליות על הבריאות ועל הרווחה האישית (Godeau et al., 2008; Sneed, 2009).

באשר לגיל ולסוגיות הקשורות לנטילת סיכון מיני, הממצאים ברורים פחות: חרף העלייה במודעות לסיכונים הכרוכים בקיום יחסי מין לא מוגנים וחרף הידע הרב והמדויק יותר של בני הנוער על אידס בבגרותם (Ben-Zur et al., 2000) חלה ירידה בשימוש בקונדום במהלך ההתבגרות (Rotermann & McKay, 2009). למצב זה הסברים אחדים: ראשית, ככל שהגיל עולה, בני הנוער סבורים שניתן למצוא בני זוג קבועים שאפשר לסמוך עליהם, ולפיכך יש פחות צורך להשתמש בקונדום. שנית, בני נוער חשים יותר ויותר ששימוש בקונדום פוגם בהנאתם המינית, והם מתקשים להתמיד בשימוש בו. שלישית, פעולות המניעה וההסברה משפיעות יותר על בני נוער צעירים, שרק החלו להיות פעילים מינית, מאשר על בני נוער מבוגרים יותר (DiClemente, 1992; Everett, et al., 2000; Romer et al., 1994).

התנהגות מינית מסתכנת וסטטוס מיני

על התנהגות מינית מסתכנת בקרב בני נוער פעילים מינית נצבר ידע מחקרי עשיר. לעומתו, הידע המחקרי על התנהגות מינית מסתכנת צפויה (משוערת) בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית בהווה, הוא דל יותר, ודל אף יותר הידע המחקרי שעניינו השוואה בין שתי הקבוצות. המחקרים הרלוונטיים להתנהגות מינית מסתכנת לפי "הסטטוס המיני" של המתבגר (כלומר, האם הוא פעיל מינית וכבר קיים יחסי מין מלאים או שהוא אינו פעיל מינית ועדיין לא קיים יחסי מין מלאים) כוללים שלושה כיווני מחקר: הקדמה של תחילת קיומם של יחסי מין, דחייה של תחילת קיומם של יחסי מין, והבדלים בין בני נוער פעילים מינית לבין בני נוער שאינם פעילים מינית.

כיוון המחקר הראשון נוגע לגורמים הקשורים להקדמה של תחילת קיומם של יחסי מין. לדוגמה, גורמים ביולוגיים, כגון רמות טסטוסטרון גבוהות ותזמון מוקדם של

בשלות מינית (Tucker Halpern, Udri, Campbell, & Suchindran, 1994); גורמים חברתיים, כגון העדר השגחה הורית, לחץ מצד קבוצת השווים, תפקוד לימודי לקוי ושימוש בחומרים ממכרים (Slicker, Patton, & Fuller, 2004); גורמים אישיים, כגון עמדות, תפיסות נורמטיביות ואמונות בנוגע ליחסי מין בתקופת ההתבגרות (Trafimow & Finlay, 1996); גורמים פסיכולוגיים-ערכיים, כגון ערך של עצמאות גבוהה וסובלנות לסטייה (Jessor, Costa, Jessor, & Donovan, 1983).

כיוון המחקר השני נוגע לגורמים הקשורים לדחייה של קיום יחסי מין. לדוגמה, גורמים ביולוגיים, כגון קצב אטי מן הממוצע של בשלות מינית (Resnick et al., 1997); גורמים חברתיים, כגון השתייכות למשפחה דו-הורית, לכידות משפחתית גבוהה וציונים גבוהים בלימודים (Lammers et al., 2000; Resnick et al., 1997).

כיוון המחקר השלישי נחקר פחות, והוא נוגע לסטטוס המיני – להבדלים בין בני נוער פעילים מינית לבין בני נוער שאינם פעילים מינית, כגון הבדלים בתפיסות ובעמדות הקשורות למין ולנטילת סיכון. לכיוון מחקר זה אפשר לשייך את מחקרם של הרדמן ועמיתיו (Hardeman et al., 1997), שמצא כי בני נוער פעילים מינית מחזיקים בעמדות מתירניות וגמישות יותר כלפי קיום יחסי מין בלתי מוגנים, לעומת בני נוער שאינם פעילים מינית, שיש להם עמדות שליליות יותר כלפי קיום יחסי מין מזדמנים מצד אחד, וכוונות גבוהות יותר להימנע מקיום יחסי מין מזדמנים ולהשתמש בקונדום, מן הצד האחר.

מטרת המחקר

מטרת המחקר היא לנתח את התופעה המורכבת של התנהגות מינית ונטילת סיכון בגיל ההתבגרות ולתאר את מאפייני ההתנהגות בקרב בני הנוער תוך כדי בחינת ההבדלים בין נערים לבין נערות בין קבוצות מיצב חברתי-כלכלי ובין קבוצות סטטוס מיני. כמו כן, המחקר מנסה לבחון את השינויים שחלו עם התבגרותם של בני הנוער בהתנהגותם המינית ובמידת נטילת הסיכון שלהם בין שני פרקי זמן.

למטרה זו שולבו במחקר באופן ייחודי ארבעה היבטים מתודולוגיים ותפיסתיים: (1) המדגם היה גדול יחסית לעומת מדגמים של מחקרים קודמים שנעשו בישראל בנושא זה, וגודלו אפשר להכיר את תופעת ההתנהגות המינית ונטילת הסיכון באופן רחב, מקיף ומייצג. (2) השאלון שפותח למחקר אפשר להעריך ממדים מגוונים של התנהגות מינית שלא נבחנו במחקרים קודמים והתייחס להתנהגות מינית הן של בני נוער פעילים מינית והן להתנהגותם הצפויה (המשוערת) של בני נוער שעדיין אינם פעילים מינית. יתרה מכך, השאלון אפשר להשוות בין שתי הקבוצות הללו ולהרחיב את הידע בתחום. (3) ניהול המחקר כמחקר אורך אפשר לבחון את הנושא בדרך כרונולוגית ולהסיק מסקנות בנוגע לקשרים כרונולוגיים, ולפיכך הוא יעיל יותר ממחקר רוחב בניבוי על סמך נתוני העבר. יעילות הניבוי חשובה לפיתוח מדיניות ותכניות מניעה לבני הנוער בתחום ההתנהגות המינית. (4) ניתוח נתונים תוך-נבדקי במחקר אורך אפשר לבחון את

השתנותם של המשתתפים ואת התפתחותם בין שני מועדים. באופן זה נוצרה הזדמנות לבחון בפועל שלוש קבוצות ייחודיות: בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים, בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים ובני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון והפכו לפעילים מינית במועד השני. שלוש הקבוצות מעוררות עניין במחקר משום שהן מציגות את ההתנהגות המינית מזווית התפתחותית ומאפשרות לנתח את הקבוצה השלישית מעניינת במיוחד בשל תרומתה המחקרית המשמעותית ליכולת לבחון במועד השני את התנהגותם המינית בפועל של בני הנוער לעומת התנהגותם המינית הצפויה במועד הראשון. במילים אחרות, היא מאפשרת לבחון את הפער בין הכוונות לבין המעשים.

השערות המחקר

1. ימצאו הבדלים בין נערים לבין נערות בהתנהגות המינית, כך שבכל אחד ממועדי המחקר יהיה שיעור הנערות הפעילות מינית נמוך משיעור הנערים הפעילים מינית, ונטייתן להסתכן בהתנהגותן המינית בפועל או בהתנהגותן המינית המשוערת תהיה אף היא נמוכה מנטייתם של הנערים.
2. ימצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות מיצב חברתי-כלכלי, כך שבכל אחד ממועדי המחקר יהיה שיעור בני הנוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה הפעילים מינית נמוך משיעור בני הנוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך, ונטייתם להסתכן בהתנהגותם המינית בפועל או בהתנהגותם המינית המשוערת תהיה אף היא נמוכה מנטייתם של בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך.
3. ימצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות הסטטוס המיני, כך שבכל אחד ממועדי המחקר ייטו בני נוער שאינם פעילים מינית לשער שיסתכנו פחות בהתנהגותם המינית לעומת נטייתם של בני נוער הפעילים מינית להסתכן בהתנהגותם המינית בפועל.
4. ימצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות הסטטוס המיני, כך שבני נוער שאינם פעילים מינית בשני מועדי המחקר ייטו לשער שיסתכנו פחות בהתנהגותם המינית לעומת נטייתם של בני נוער הפעילים מינית בשני המועדים ולעומת נטייתם של בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון אך פעילים מינית במועד השני.
5. ימצאו הבדלים בהתנהגות המינית לאורך זמן, כך שבמועד הראשון של המחקר ייטו כל קבוצות בני הנוער להסתכן פחות בהתנהגותם המינית בפועל או בהתנהגותם המינית המשוערת לעומת מועד המחקר השני.
6. ימצאו קשרים בין ממדי ההתנהגות המינית לאורך זמן, כך שבקרב כל קבוצות בני הנוער תנבא מידת נטילת הסיכון בהתנהגות המינית במועד הראשון את מידת נטילת הסיכון במועד השני.

שיטת המחקר

המדגם - מועד ראשון

במועד הראשון השתתפו 1,030 בני נוער מ־45 כיתות, מהם 47.7% נערים ($n = 491$) ו־52.3% נערות ($n = 539$), בני 16–19 ($M = 17.2, SD = 0.40$), תלמידי כיתה יא מ־10 בתי ספר תיכוניים מקיפים בחינוך העברי, מראש פינה ועד חדרה, רובם מרשת אורט. למיצב חברתי־כלכלי נמוך השתייכו 49.9% מבני הנוער ($n = 514$), ואילו למיצב בינוני־גבוה השתייכו 50.1% מהם ($n = 516$). החלוקה לפי מיצב נעשתה לפי מדד הטיפוח שקבע משרד החינוך לבתי הספר בישראל לצורך הענקת תמיכה ותוספת הכנסות. רוב בני הנוער שהשתתפו במחקר באו ממשפחות גרעיניות שבהן ההורים הביולוגיים נשואים זה לזה (82.4%), והמוצא של רובם הוא מישראל (75.0%). הכיתות נדגמו בשלמותן בשיטת האשכולות, בדגימה הסתברותית בתוך כל אחד מבתי הספר.

המדגם - מועד שני

במועד השני, כשנה לאחר המועד הראשון, כבר היו המשתתפים תלמידי כיתה יב בני 17–20 ($M = 18.2, SD = 0.43$). 1,030 בני הנוער שהשתתפו במועד הראשון, נכללו במועד השני 712 בני נוער (69.13%). הפער בגודל המדגם בין שני המועדים יכול לנבוע מכמה סיבות: (א) גריעה מבית הספר בשל נשירה, מעבר דירה וכדומה; (ב) היעדרות משיעור ביום המחקר בשל מחלה או מכל סיבה אחרת; (ג) מעבר לכיתה אחרת בשל החלפת מגמת הלימוד, שינוי ברמות הלימוד וכדומה; (ד) אי־התאמה בין השאלונים של תלמידים מסוימים בין שני המועדים בשל אי־מתן פרטים מזהים או בשל מתן פרטים מזהים כוזבים.

בבדיקת המאפיינים הדמוגרפיים של 712 בני הנוער, שהשתתפו ונכללו בשני המועדים, לעומת המאפיינים הדמוגרפיים של 318 בני הנוער, שנכללו רק במועד הראשון, לא נמצאו הבדלים. לדוגמה: מין, $\chi^2(1, 1045) = 3.86, n.s.$; מיצב חברתי־כלכלי, $\chi^2(1, 1045) = 1.15, n.s.$; מצב משפחתי של ההורים $t(1039) = 0.38, n.s.$ יש לציין כי 222 בני נוער השתתפו במועד השני ולא נכללו במועד הראשון. מחקר זה הוא מחקר אורך תוך־נבדקי (מחקר פאנל), שמטרתו, בין היתר, לבחון שינויים ולנתח מגמות בהתנהגות המינית ובנטילת הסיכון של בני הנוער לאורך זמן. נתוניהם של בני הנוער שהשתתפו במועד השני בלבד לא נכללו אפוא בעיבודים הסטטיסטיים של מחקר זה.

כלי המחקר – מועד ראשון

כל השאלונים הוכנו בנפרד לכל מין, וכך הם נמסרו למשתתפים בפועל (כמתואר בסעיף הליך המחקר). משתנה המין נקבע אפוא לפי סוג השאלון, וערכיו היו 1 (בן) ו-2 (בת).

שאלון פרטים חברתיים ודמוגרפיים

השאלון כולל נתוני רקע כלליים על המשתתפים: גיל (לפי תאריך לידה מדויק); ארץ הלידה, ארץ לידת האב וארץ לידת האם, 1 (ישראל), 2 (אחר), עם אפשרות לכתוב את שם הארץ; מידת הדתיות, מ-1 (חילונית) עד 4 (דתי).

נוסף על כך פלל השאלון נתוני רקע הקשורים למיצב החברתי-כלכלי של המשתתפים: השכלת האב והאם, מ-1 (יסודית) עד 4 (אקדמית); תעסוקת האב והאם 1 (שכיר), 2 (עצמאי), 3 (גמלאי), 4 (עקר בית), 5 (חסר עבודה); מספר האחים; מספר החדרים בבית; הערכה סובייקטיבית של המצב הכלכלי, מ-1 (טוב מאוד) עד 5 (כלל לא טוב); מקום המגורים ושם בית הספר (בטקסט חופשי).

בשל ריבוי השאלות הנוגעות למיצב החברתי-כלכלי של המשתתפים, בשל המתאמים הגבוהים בין שאלות אלו ובשל טעינותן בניתוח גורמים על גורם אחד נקבע המיצב החברתי-כלכלי לפי מדד הטיפוח שקבע משרד החינוך לבית הספר על סמך הרשות המקומית שהוא נמצא בה (ראו תיאור המדגם). ערכי המשתנה נקבעו אפוא כ-1 (מיצב נמוך) או 2 (מיצב בינוני-גבוה).

שאלון התנהגות מינית

שאלון ההתנהגות המינית נבנה לצורכי מחקר זה. הוא התבסס בחלקו על שאלות ממחקרים שונים (לדוגמה, Catania, Coates, & Kegeles, 1994; Ben-Zur et al., 2000), ומטרתו הייתה לבדוק את מידת נטילת הסיכון בהתנהגותם המינית של בני הנוער. בשאלון שני חלקים: הראשון מיועד לבני נוער פעילים מינית (שמקיימים יחסי מין מלאים) המדווחים על התנהגות מינית בפועל בהווה, וחלקו השני מיועד לבני נוער שאינם פעילים מינית (עדיין לא קיימו יחסי מין מלאים) המדווחים על התנהגותם המינית עד כה ומשערים על התנהגותם המינית בעתיד. בכל אחד מחלקי השאלון תשע שאלות סגורות.

על כל אחד משני חלקיו של שאלון ההתנהגות המינית בוצע ניתוח גורמים נפרד. בחלקו הראשון, המיועד לבני נוער פעילים מינית, התקבלו שלושה גורמים, המייצגים את הממדים האלה: אורח חיים מיני ($Eigenvalue = 2.62, R^2 = .279$)¹, שימוש בקונדום ($Eigenvalue = 1.34, R^2 = .162$) ושימוש בגלולה ($Eigenvalue = 1.70, R^2 = .188$).

1 ערך אייגן (Eigenvalue) מודד את היחס בין השונות של הגורם לבין השונות המשותפת של כלל הגורמים.

בגורם הראשון, אורח חיים מיני, נכללו חמישה פריטים: הגיל בתחילת קיומם של יחסי מין, מ¹ (פחות מ-12 שנים) עד 7 (17 שנים או יותר); מספר בני הזוג שעמם קוימו יחסי מין, מ¹ (בן זוג אחד) עד 6 (שישה בני זוג או יותר); סוג מערכת היחסים שבה קוימו יחסי מין, מ¹ (חברות קבועה ובלעדית) עד 5 (יחסים מזדמנים); קיום יחסי מין עם בני זוג מזדמנים במהלך השנה האחרונה, מ¹ (אפס בני זוג) עד 6 (חמישה בני זוג או יותר); קיום יחסי מין עם בני זוג המקיימים יחסים עם אחרים במקביל, 1 (לא) או 2 (כן). לחמשת פריטי הגורם בוצע היפוך של הקידוד, כדי שערכיהם הגבוהים ישקפו אורח חיים מיני זהיר. מאחר שלציוני הפריטים המשתייכים לגורם זה יש סולמות תשובה בעלי טווחים שונים והתפלגות שונה, הומרו ציוני הפריטים לציונים דיכוטומיים סביב החציון בכל פריט וקיבלו את הערכים 0 (התנהגות מינית מסתכנת) ו-1 (התנהגות מינית לא מסתכנת). לממד אורח חיים מיני חושב מדד על-ידי ממוצע חמשת פריטי הגורם, שגם טווח ערכיו היה 0-1, וציון גבוה יותר מייצג אורח חיים מיני זהיר ולא מסתכן.

בגורם השני, שימוש בקונדום, נכללו שני פריטים: תדירות השימוש בקונדום במערכת יחסים קבועה, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד); תדירות השימוש בקונדום במערכת יחסים מזדמנת, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד).

בגורם השלישי, שימוש בגלולה, נכללו שני פריטים: תדירות השימוש בגלולה במערכת יחסים קבועה, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד); תדירות השימוש בגלולה במערכת יחסים מזדמנת, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד).

מאחר שלא נמצאו הבדלים בשימוש באמצעי מניעה בין שני הסוגים של מערכות היחסים, הקבועה והמזדמנת, ומאחר שבניתוח הגורמים בכל אחד משני הגורמים הללו נכללו שאלות על שני הסוגים של מערכות היחסים, הוחלט כי כל אחד מן הממדים ייצג את השימוש באמצעי המניעה המתאים הן במערכת יחסים קבועה והן במערכת יחסים מזדמנת.

בכל אחד מן הממדים חושב ציונו של כל נחקר על סמך ממוצע תגובותיו לשאלות. ציון גבוה מסמל התנהגות מינית לא מסתכנת (אורח חיים מיני זהיר, שימוש קבוע בקונדום, שימוש קבוע בגלולה).

בחלק השני של השאלון, המיועד לבני נוער שאינם פעילים מינית, התקבל מבנה דומה של שלושה גורמים: אורח חיים מיני ($Eigenvalue = 1.95, R^2 = .237$), שימוש משוער בקונדום ($Eigenvalue = 1.13, R^2 = .175$) ושימוש משוער בגלולה ($Eigenvalue = 1.92, R^2 = .212$).

בגורם הראשון, אורח חיים מיני, נכללו ארבעה פריטים: מועד התחלה משוער לקיום יחסי מין, מ¹ (בעוד שנה או יותר) עד 5 (בשלושת החודשים הקרובים); רמת הקרבה הגופנית הגבוהה ביותר שהגיעו אליה עד כה, מ¹ (לא הגעתי כלל לקרבה גופנית) עד 5 (מגע וליטופים בעירום, כולל באיברי המין); ניסיון להגיע לסיפוק מיני במערכות יחסים עד כה, 1 (לא) או 2 (כן); סוג מערכת היחסים שבה הגיעו עד כה לקרבה גופנית,

מ¹ (לא הגעתי כלל לקרבה גופנית) עד 5 (יחסים מזדמנים). פריט חמישי, סוג משוער של מערכת יחסי מין, לא נכלל בגורם בשל טעינות נמוכה על הגורם. בגורם השני, שימוש משוער בקונדום, נכללו שני פריטים: תדירות השימוש המשוער בקונדום במערכת יחסים קבועה, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד); תדירות השימוש המשוער בקונדום במערכת יחסים מזדמנת, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד). בגורם השלישי, שימוש משוער בגלולה, נכללו שני פריטים: תדירות השימוש המשוער בגלולה במערכת יחסים קבועה, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד); תדירות השימוש המשוער בגלולה במערכת יחסים מזדמנת, מ¹ (אף פעם) עד 5 (תמיד). גם בחלק זה, בדומה לחלק הראשון, נעשה היפוך לקידוד של ארבעת הפריטים, והציונים של פריטי הגורם הראשון הומרו לציון דיכוטומי סביב החציון. כמו כן, בשני הגורמים, השני והשלישי, אוחד השימוש באמצעי המניעה בשני הסוגים של מערכות היחסים. בלוח 1 מוצגים האפיונים הפסיכומטריים של כלי המחקר.

לוח 1: אפיונים פסיכומטריים של מדדי המחקר במועד הראשון

מהימנות פנימית ¹	SD	M	
התנהגות מינית בקרב בני נוער הפעילים מינית (n = 343)			
$\alpha = .75$	0.29	0.49	אורח חיים מיני (1-0)
$r = .45$	1.04	4.33	שימוש בקונדום (5-1)
$r = .73$	1.52	2.59	שימוש בגלולה (5-1)
התנהגות מינית בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית באופן מלא (n = 687)			
$\alpha = .63$	0.34	0.54	אורח חיים מיני (1-0)
$r = .44$	0.70	4.67	שימוש משוער בקונדום (5-1)
$r = .67$	1.13	4.10	שימוש משוער בגלולה (5-1)

1 בממדים של שימוש בפועל או שימוש משוער בקונדום או בגלולה חושב מתאם פירסון כמדד של מהימנות פנימית, משום שהם מורכבים משני פריטים בלבד.

טרם ביצע המחקר נערך מחקר חלוץ להערכת כלי המדידה על אוכלוסיית בני הנוער ולבחינת מהימנותם ותקפותם. במחקר החלוץ השתתפו תלמידי כיתת יא אחת (n = 33), והמהימנות נבדקה כציבות במבחן ומבחן חוזר (test-re-test) בהפרש זמן של שבועיים. מהימנויות המבחן החוזר בקרב בני נוער הפעילים מינית היו גבוהות: $r = 1.00, p < .001$ עבור אורח חיים מיני; $r = .99, p < .001$ עבור שימוש בקונדום; $r = .83, p < .001$ עבור שימוש בגלולה. מהימנויות המבחן החוזר בקרב בני נוער שלא היו פעילים מינית היו

אלו: $r = .97, p < .001$ עבור אורח חיים מיני; $r = .77, p < .001$ עבור שימוש בקונדום; $r = .50, p > .05$ עבור שימוש בגלולה.

נוסף על כך, במחקר החלוץ נוסף שאלון המתייחס לפעולות כלליות של נטילת סיכון בקרב בני הנוער, שלא בהקשר של יחסי מין. המשתתפים התבקשו לתאר את מידת מעורבותם בשנה האחרונה בהתנהגויות כגון נסיעה עם נהג שיכור, השתכרות ועישון סיגריות. נמצאו מתאמים מובהקים סטטיסטית וגבוהים יחסית בין פריטי השאלון של ההתנהגות המינית ונטילת הסיכון של בני נוער הפעילים מינית ושאינם פעילים מינית לבין שאלון כללי של נטילת סיכון. מתאמים אלו מצביעים על תקפותם של כלי המחקר.

כלי המחקר – מועד שני

שאלון פרטים דמוגרפיים

במועד השני נעשה שימוש בכלי המחקר שהועבר במועד הראשון.

שאלון התנהגות מינית

במועד השני נעשה שימוש בכלי המחקר שהועבר במועד הראשון. ניתוח הגורמים הניב תוצאות זהות, ולפיכך נמשך השימוש בשלושת הממדים המתארים התנהגות מינית. בלוח 2 מוצגים האפיונים הפסיכומטריים של כלי המחקר.

לוח 2: אפיונים פסיכומטריים של מדדי המחקר במועד השני

מהימנות פנימית ¹	SD	M	
			התנהגות מינית בקרב בני נוער הפעילים מינית (n = 322)
$\alpha = .77$	0.35	0.55	אורח חיים מיני (1-0)
$r = .21$	0.88	4.33	שימוש בקונדום (5-1)
$r = .56$	1.48	2.70	שימוש בגלולה (5-1)
			התנהגות מינית בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית באופן מלא (n = 390)
$\alpha = .67$	0.35	0.47	אורח חיים מיני (1-0)
$r = .37$	0.57	4.73	שימוש משוער בקונדום (5-1)
$r = .68$	1.21	4.02	שימוש משוער בגלולה (5-1)

1 בממדים של שימוש בפועל או שימוש משוער בקונדום או בגלולה חושב מתאם פירסון כמדד של מהימנות פנימית, משום שהם מורכבים משני פריטים בלבד.

הליך המחקר – מועד ראשון ומועד שני

בטרם הועבר השאלון לתלמידים בכל אחד מן המועדים, משרד החינוך ורשת אורט אישרו את המחקר ומנהלי בתי הספר התירו אף הם את ביצועו. כמו כן נמסרו להורי התלמידים מכתבים שבהם התבקשו לאשר את השתתפות ילדיהם במחקר. כאמור, כדי לבחון את הכלים ולהתאימם לאוכלוסיית המחקר נעשה מחקר חלוץ מקדים. השאלונים הסופיים הוכנו בארבעה סדרים שונים בשיטת הריבוע הלטיני,² מתוך הקפדה על שמירת איזון בחלוקת הגרסאות בכל כיתה וכיתה. כמו כן, בשל הצורך להתאים את השאלות לנערים ולנערות הוכנו שני נוסחים לשאלונים, אחד לכל מין. לדוגמה, בנוסח לנערים נכתב: "...אני משתמש בקונדום", ולנערות נכתב: "...בן זוגי משתמש בקונדום".

לפני מילוי השאלונים הובהר לתלמידים שמדובר במחקר לצורך מטרות לימודיות, מילוי הטפסים יעובד באופן אנונימי ולא יועבר מידע לכל גורם שהוא מבית הספר או מחוצה לו. כדי ליצור זיווג תוך-נבדקי של השאלונים משני המועדים מילא כל משתתף פרטים אישיים מזהים (תאריך הלידה, השכלת ההורים, מספר האחים ועוד). כדי להקל על זיווג השאלונים של שני המועדים לכל משתתף הוכנסו השאלונים של כל כיתה בכל אחד מבתי הספר לתוך מעטפה נפרדת, כך שזיווג השאלונים של שני המועדים של משתתף אחד נעשה בין כ־30 משתתפים (ממוצע התלמידים בכיתה) ולא בין 1,030 (כלל המשתתפים). יש לציין כי הצורך בפרטים המזהים הוסבר לתלמידים לפני מילוי השאלונים.

ממצאים

בני נוער פעילים מינית – מועד ראשון

ההתנהגות המינית של כלל בני הנוער הפעילים מינית במועד הראשון

מתוך כלל המדגם ($N = 1,030$), כשליש – 343 בני נוער בני 16–19 (33.3%) – היו פעילים מינית וקיימו יחסי מין מלאים.

בממד אורח חיים מיני: לשאלה על גיל קיומם של יחסי מין בפעם הראשונה, 6% השיבו שקיימו יחסי מין בפעם הראשונה בגיל 12 או אף לפני כן, הרוב המוחלט – 82% – ציינו שקיימו יחסים בפעם הראשונה בגיל 13–16 ו־12% השיבו שקיימו יחסים בפעם הראשונה בגיל 17 או לאחר מכן. לשאלה על מספר בני הזוג שעמם קיימו יחסי מין, 40% ענו שקיימו יחסים עם בן זוג אחד, 45% קיימו יחסים עם 2–5 בני זוג, ו־15% השיבו שקיימו יחסים עם 6 בני זוג או יותר. באשר לסוג מערכת היחסים, 35% השיבו שקיימו יחסי מין בחברות קבועה ובלעדית, 3% השיבו שקיימו יחסים בחברות קבועה ולא בלעדית, ו־62% קיימו יחסי מין מזדמנים לצד חברות קבועה. לשאלה על קיום יחסי

2 ריבוע לטיני מורכב מ־ n מספרים שונים המוצגים ב־ n שורות וב־ n עמודות והוזרים בכל שורה ובכל עמודה בסדר שונה.

מין עם בני זוג מזדמנים במהלך השנה האחרונה, 36% השיבו שלא קיימו יחסי מין עם בני זוג מזדמנים, ואילו הרוב – 64% – ציינו כי אכן קיימו יחסי מין מזדמנים בשנה האחרונה: 26% מהם קיימו יחסים עם בן זוג מזדמן אחד, ו-38% מהם קיימו יחסים עם כמה בני זוג מזדמנים. באשר לקיום יחסי מין עם בן זוג המקיים יחסי מין עם אחרים במקביל, 65% השיבו שלא קיימו יחסי מין במערכת מסוג זה, ו-35% השיבו שאכן קיימו מערכת יחסים כזאת.

בממדי השימוש באמצעי מניעה: באשר לשימוש בקונדום, 9% מבני הנוער המקיימים יחסי מין מלאים ציינו שלא השתמשו בקשריהם המיניים בקונדום אף פעם אחת או רק לעתים רחוקות, 34% השתמשו בקונדום לפעמים או לעתים קרובות ו-57% השתמשו בקונדום תמיד. באשר לשימוש בגלולה, 54% ציינו שלא השתמשו בקשריהם המיניים בגלולה אף פעם אחת או רק לעתים רחוקות, 30% השתמשו בגלולה לפעמים או לעתים קרובות ו-16% השתמשו בגלולה תמיד בקשריהם המיניים.

ההתנהגות המינית של בני הנוער הפעילים מינית לפי מין ולפי מיצב חברתי-כלכלי במועד הראשון

לפי השערה 1, שיעור הנערות הפעילות מינית יהיה נמוך בכל אחד מן המועדים משיעור הנערים הפעילים מינית, וגם הנטייה להסתכנות המינית בקרבן תהיה נמוכה מן הנטייה להסתכנות המינית בקרב הנערים.

באשר לפעילות המינית, נמצא כי שיעור הנערים שהיו פעילים מינית (מכלל הנערים במדגם) במועד הראשון היה 49% ($n = 238$), ואילו שיעור הנערות שהיו פעילות מינית (מכלל הנערות במדגם) היה פחות ממחצית שיעור הנערים ועמד על 20% ($n = 105$). נתונים אלו ומבחן χ^2 לקשר בין מין המשתתפים לבין פעילות מינית מאששים את השערה 1, שעניינה הבדלים בין נערים לבין נערות בשיעורי הפעילות המינית, $\chi^2(1, 1030) = 97.23, p < .001, r(\phi) = -0.31, p < .001$ כך ששיעור הפעילות המינית נמוך יותר בקרב הנערות.

לפי השערה 2, שיעור הפעילים מינית בקרב בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה יהיה נמוך בכל אחד מן המועדים משיעור בני הנוער הפעילים מינית ממיצב נמוך, וגם הנטייה להסתכנות בקרבם תהיה נמוכה מן הנטייה להסתכנות בקרב בני נוער ממיצב נמוך.

באשר לפעילות מינית, נמצא ששיעור בני הנוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך, שהיו פעילים מינית במועד הראשון, היה 40% ($n = 207$), והוא נמוך משיעור בני הנוער ממיצב בינוני-גבוה שהיו פעילים מינית, 26% ($n = 136$). נתונים אלו ומבחן χ^2 לקשר בין מיצב חברתי-כלכלי לבין פעילות מינית מאששים את השערה 2 על הבדלים בשיעורי הפעילות המינית בין קבוצות המיצב החברתי-כלכלי, $\chi^2(1, 1030) = 22.45, p < .001, r(\phi) = -0.15, p < .00$ נמוך יותר בקרב בני הנוער מן המיצב הבינוני-גבוה.

באשר לנטילת סיכון, לוח 3 מציג ממוצעים, סטיות תקן וערכי מבחן t (למדגמים בלתי מזווגים) עבור שלושת ממדי ההתנהגות המינית במועד הראשון – אורח חיים מיני, שימוש בקונדום ושימוש בגלולה – לפי מין ומיצב חברתי-כלכלי. מלוח 3 עולה, כמשוער בהשערה 1, שבקרב בני נוער הפעילים מינית במועד הראשון, נערו נטו להסתכן באורח חייהן המיני פחות מנערים. בדומה לכך נמצא, כמשוער בהשערה 2, שבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נטו להסתכן באורח חייהם המיני פחות מבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך.

בני נוער שאינם פעילים מינית – מועד ראשון

ההתנהגות המינית של כלל בני הנוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון כאמור, כשני שלישים מכלל המדגם ($N = 1,030$), 687 בני נוער (66.7%), דיווחו כי אינם פעילים מינית ועדיין אינם מקיימים יחסי מין מלאים. בממד אורח החיים המיני: באשר למועד ההתחלה המשוער לקיום יחסי מין, 14% שיערו שיתחילו לקיים יחסי מין בשלושת החודשים הקרובים לתקופת ההשתתפות במחקר, 36% – בעוד שלושה חודשים עד שנה, ו-50% שיערו שיתחילו לקיים יחסי מין בעוד שנה או יותר. בנוגע לרמת הקרבה הגופנית הגבוהה ביותר שהגיעו אליה עד כה, 21% השיבו שעדיין לא הגיעו כלל לקרבה גופנית, 57% ציינו שהתנסו על השפתיים "נשיקות צרפתיות" או הגיעו למגע ולליטופים על הבגדים או מתחת לבגדים, ו-22% השיבו שהגיעו למגע ולליטופים בעירום. באשר לניסיון להגיע לסיפוק מיני במערכות יחסים עד כה, 63% השיבו שלא ניסו להגיע לסיפוק מיני במסגרת זוגית, ו-37% השיבו שניסו לעשות זאת. באשר לסוג מערכת היחסים שבה הגיעו לקרבה הגופנית הגבוהה ביותר, 25% השיבו שלא היו במערכת יחסים, 39% השיבו שהיו בחברות קבועה ובלעדית, 8% היו בחברות קבועה ולא בלעדית, ו-28% היו ביחסים מזדמנים עם חברות קבועה באותה עת או בלעדית.

בממדי השימוש באמצעי מניעה: בקרב בני הנוער שעדיין אינם מקיימים יחסי מין מלאים, לשאלה על שימוש משוער בקונדום בעתיד שיערו 2% שלא ישתמשו לעולם בקונדום בקשריהם המיניים או ישתמשו בו לעתים רחוקות בלבד, 25% שיערו שישתמשו בקונדום לפעמים או לעתים קרובות, ו-73% שיערו שישתמשו בקונדום תמיד ביחסיהם המיניים. באשר לשימוש משוער בגלולה בעתיד שיערו 11% שלא ישתמשו לעולם בגלולה בקשריהם המיניים או ישתמשו בה לעתים רחוקות בלבד, 41% שיערו שישתמשו בגלולה לפעמים או לעתים קרובות, ו-48% שיערו שישתמשו תמיד בגלולה בקשריהם המיניים.

ההתנהגות המינית של בני הנוער שאינם פעילים מינית, לפי מין ולפי מיצב חברתי כלכלי במועד הראשון

כאמור למעלה ובהתאם להשערה 1, נמצא ש-52% ($n = 253$) מכלל הנערים במדגם ו-81% ($n = 434$) מכלל הנערות לא היו פעילים מינית. נוסף על כך, בהתאם להשערת המחקר השנייה, נמצא ש-60% ($n = 307$) מכלל הנערים ממיצב חברתי כלכלי נמוך לא היו פעילים מינית לעומת 74% ($n = 380$) מבני הנוער ממיצב בינוני-גבוה.

ההבדלים בין נערים לבין נערות בהתנהגות המינית, המוצגים בלוח 3, מלמדים שבקרב בני נוער שאינם פעילים מינית נמצא במועד הראשון אישוש להשערה 1 בשלושת ממדי ההתנהגות המינית, ונערות אכן נטו להסתכן באורח חייהן המיני פחות מנערים. נערות אף שיערו שבקשריהן המיניים בעתיד ייעשה שימוש בקונדום ובגלולה לעתים תכופות יותר משיערו הנערים.

עם זאת, בהבדלים בין קבוצות המיצב החברתי כלכלי לא נמצא אישוש להשערה 2 בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון. בניגוד להשערותנו, עולה כי בני נוער ממיצב נמוך נטו להסתכן באורח חייהם המיני פחות מבני נוער ממיצב בינוני-גבוה.

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות סטטוס מיני – מועד ראשון

לפי השערה 3, בכל אחד מן המועדים, הסיכון המיני שבני נוער שאינם פעילים מינית ישערו שייטלו בהתנהגות המינית יהיה נמוך יותר מן הסיכון המיני בפועל שבני הנוער הפעילים מינית נוטלים. להשערה זו נמצא אישוש. במבחני t למדגמים לא מזווגים נמצאו הבדלים בין קבוצות הסטטוס המיני בשימוש משוער או בשימוש בפועל בקונדום, $t(1,020) = 6.30, p < .001$, ובשימוש משוער או בשימוש בפועל בגלולה, $t(1,007) = 17.75, p < .001$. אם כך, בני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון נטו לשער שישתמשו בקונדום ובגלולה בקשריהם המיניים בעתיד לעתים תכופות יחסית לעומת בני נוער שהיו פעילים מינית ודיווחו על שימוש בקונדום ובגלולה לעתים תכופות פחות. יש לציין שלא ניתן להשוות בין הקבוצות בממד של אורח חיים מיני, משום שיש הבדל בתוכני הפריטים המרכיבים אותו בין בני נוער הפעילים מינית לבין בני נוער שאינם פעילים מינית.

בני נוער פעילים מינית – מועד שני

ההתנהגות המינית של כלל בני הנוער הפעילים מינית במועד השני

מתוך כלל המדגם ($N = 712$), קרוב למחצית – 322 בני נוער (45.2%) – היו פעילים מינית וקיימו יחסי מלאים.

בממד אורח חיים מיני: באשר לגיל, 72% מן המשתתפים דיווחו שקיימו יחסי מין לראשונה בגיל 16 או לאחר מכן; באשר למספר בני הזוג, 59% דיווחו שקיימו יחסי מין עם יותר מבן זוג אחד, 54% ציינו שקיימו יחסי מין במערכות יחסים שאינן בלעדיות, 56% קיימו יחסי מין מזדמנים בשנה שלפני ההשתתפות במחקר, 27% קיימו יחסי מין עם בני זוג המקיימים יחסי מין נוספים במקביל. באשר לשימוש באמצעי מניעה, 52% מן המשתתפים ציינו שהם משתמשים בקונדום תמיד בעת קיום יחסים, ואילו 14% דיווחו שהם משתמשים בגלולה למניעת הריון תמיד בעת קיום יחסים.

ההתנהגות המינית של בני הנוער הפעילים מינית, לפי מין ולפי מיצב חברתי-כלכלי במועד השני

כמשוער בהשערה 1, באשר לפעילות מינית, גם במועד השני נמצא כי שיעור הנערים שהיו פעילים מינית (מכלל הנערים במדגם המועד השני) היה 60% ($n = 191$), שיעור כמעט כפול משיעור הנערות שהיו פעילות מינית, 33% ($n = 131$). מנתונים אלו וממבחן χ^2 לקשר בין מינם של המשתתפים לבין פעילות מינית, נמצא אישוש להשערה 1, שלפיה יש הבדלים בין נערים לבין נערות בשיעורי הפעילות המינית, $\chi^2(1, 712) = 52.09, p < .001, r(\phi) = -0.27, p < .001$, כך ששיעור הפעילות המינית נמוך יותר בקרב הנערות.

בבחינת הפעילות המינית לפי מיצב חברתי-כלכלי של בני הנוער, נמצא ששיעור הפעילים מינית בקרב בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך היה 49% ($n = 170$) ושיעור בני הנוער ממיצב בינוני-גבוה שהיו פעילים מינית היה 42% ($n = 152$). עם זאת, בניגוד להשערה, ההבדלים הללו בפעילות המינית בין שתי קבוצות המיצב החברתי-כלכלי אינם מובהקים סטטיסטית, $\chi^2(1, 712) = 4.15, n.s.$

באשר לנטילת סיכון, לוח 4 מציג ממוצעים, סטיות תקן וערכי מבחן t (למדגמים בלתי מזווגים) עבור שלושת ממדי ההתנהגות המינית במועד השני – אורח חיים מיני, שימוש בקונדום ושימוש בגלולה – לפי מין ומיצב חברתי-כלכלי.

כפי שעולה מלוח 4, נמצא אישוש להשערה 1 שלפיה בקרב בני נוער שהיו פעילים מינית במועד השני, נערות נטו להסתכן באורח חייהן המיני פחות מנערים. בדומה לכך, בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נטו להסתכן באורח חייהם המיני פחות מבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך.

בני נוער שאינם פעילים מינית – מועד שני

ההתנהגות המינית של כלל בני הנוער שאינם פעילים מינית במועד השני כאמור, 55% ($n = 390$) מכלל המדגם ($N = 712$) דיווחו שאינם פעילים מינית ובעת המחקר עדיין לא קיימו יחסי מין מלאים.

לוח 4: ערכי מבחן t (למדגמים לא מזווגים) למדמי ההתנהגות המינית, לפי מין ומיצב חברתי-כלכלי במועד השני

שימוש בגלולה		שימוש בקונדום		אורח חיים מיני	
Cohen's d	t	M (SD)	Cohen's d	t	M (SD)
0.02	0.16	2.71 (1.37)	1.18	2.30	4.42 (0.85)
			1.02	8.98**	0.43 (0.32)
			4.19		0.74 (0.20)
			0.01	0.69	0.49 (0.36)
0.22	1.95	2.54 (1.52)	0.38	3.35**	0.62 (0.33)
			0.38	3.66**	0.48 (0.29)
			4.78		0.59 (0.29)
			0.07	0.71	0.60 (0.29)
0.44	3.89**	3.67 (1.08)	0.31	2.94*	0.52 (0.29)
			0.31	2.85*	0.52 (0.29)
			4.18		0.52 (0.29)
			0.07	0.71	0.52 (0.29)

בני נוער הפעילים מינית (n = 322)

בני נוער שאינם פעילים מינית באופן מלא (n = 390)

* p ≤ .01 ** p ≤ .001

מבני הנוער שלא היו פעילים מינית, בממד אורח חיים מיני: באשר למועד ההתחלה המשווער, כשני שלישים, 65%, שיערו שיתחילו לקיים יחסי מין בשנה שלאחר ההשתתפות במחקר; באשר לרמת הקרבה הגופנית, כשני שלישים, 66%, כבר הגיעו לקרבה גופנית הכוללת מגע וליטופים עם בגדים או בלי בגדים; באשר לניסיון להגיע לסיפוק מיני, 46% ניסו להגיע לסיפוק מיני במערכת יחסים כלשהי, ובאשר לסוגה של מערכת היחסים הנוכחית, 39% דיווחו כי היו במערכת יחסים שאינה קבועה בלבד. באשר לשימוש המשווער באמצעי מניעה, 73% שיערו שישתמשו תמיד בקונדום בעת קיום יחסים בעתיד, ו-46% שיערו שבעתיד ישתמשו תמיד בגלולה.

ההתנהגות המינית של בני הנוער שאינם פעילים מינית. לפי מין ולפי מיצב חברתי כלכלי במועד השני

כאמור, 50% מן הנערים ($n = 126$) ו-67% מן הנערות ($n = 264$) דיווחו שאינם פעילים מינית; כמו כן, 51% מבני הנוער ממיצב נמוך ($n = 176$) דיווחו שאינם פעילים מינית לעומת 59% מבני הנוער ממיצב בינוני-גבוה ($n = 214$).

ההבדלים בין נערים לבין נערות בהתנהגות המינית, המוצגים בלוח 4, מלמדים על אישוש להשערה 1 בשלושת ממדי ההתנהגות המינית. בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית במועד השני, נערות נטו לדווח על הסתכנות פחותה באורח חייהן המיני לעומת נערים, ותכיפות השימוש בקונדום ובגלולה שהן נטו לשער שיעשו בקשריהן המיניים בעתיד הייתה גבוהה מזו ששיערו הנערים.

עם זאת, ההבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות המיצב החברתי-כלכלי אינם מספקים אישוש להשערה 2: נמצא כי בני נוער ממיצב נמוך נטו להסתכן באורח חייהם המיני פחות מבני נוער ממיצב בינוני-גבוה.

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות סטטוס מיני - מועד שני

בנוגע להשערה 3, נמצא אישוש להבדלים בין בני נוער הפעילים מינית לבין בני נוער שעדיין אינם פעילים מינית. במבחני t למדגמים לא מזווגים נמצאו הבדלים בין קבוצות הסטטוס המיני בשימוש משוער או בשימוש בפועל בקונדום במועד השני, $t(706) = 7.25, p < .001$, ובשימוש משוער או בשימוש בפועל בגלולה $t(706) = 12.99, p < .001$, כך שבני נוער שלא היו פעילים מינית במועד זה שיערו שישתמשו בקשריהם המיניים בעתיד בקונדום ובגלולה לעתים תכופות יותר מבני נוער שהיו פעילים מינית. יש לציין שלא ניתן להשוות בין הקבוצות בממד אורח החיים המיני, משום שיש הבדל בהרכבו בין בני נוער הפעילים מינית לבין בני נוער שאינם פעילים מינית.

הבדלים בהתנהגות המינית בין שני המועדים

בקרוב בני הנוער שהשיבו על שאלוני ההתנהגות המינית בשני המועדים ($n = 707$), 29% היו פעילים מינית ודיווחו על קיום יחסי מין מלאים במועד הראשון, לעומת 71% שלא היו פעילים מינית ודיווחו שעדיין אינם מקיימים יחסי מין במועד השני, 45% היו פעילים מינית ודיווחו על קיום יחסי מין מלאים, לעומת 55% שלא היו פעילים מינית ודיווחו שעדיין אינם מקיימים יחסי מין מלאים.

ניתן אפוא להבחין בין שלוש קבוצות של בני נוער על-פי הסטטוס המיני שלהם: קבוצה אחת כוללת בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים (207 בני נוער, שהם 29%), קבוצה נוספת כוללת בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים (389 בני נוער, שהם 55%), וקבוצה שלישית כוללת בני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון אך היו פעילים מינית במועד השני (111 בני נוער, שהם 16%).

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות סטטוס מיני

לפי השערה 4, ימצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות הסטטוס המיני, כך שבני נוער שאינם פעילים מינית בשני המועדים ישערו שייטלו סיכון נמוך יחסית בהתנהגותם המינית, לעומת בני נוער הפעילים מינית בשני המועדים ולעומת בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון אך פעילים מינית במועד השני. לוח 5 מציג תוצאות של ניתוחי שונות חד-כיווניים (One Way Anova) בין שלוש הקבוצות הללו בממדי ההתנהגות המינית של בני הנוער.

מלוח 5 עולה כי יש הבדל בממדי ההתנהגות המינית בין שלוש הקבוצות של בני הנוער, המאשש את השערה 4. בממד הנוגע לאורח חיים מיני ניתן להשוות רק בין שתי הקבוצות שהן פעילות מינית באחד המועדים או בשניהם. נמצא הבדל בין בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים לבין בני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון והיו פעילים מינית רק במועד השני, כך שהאחרונים נטו לדווח על הסתכנות פחותה לעומת הראשונים. בממד הנוגע לשימוש בקונדום, נמצא שבני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים שיערו שישתמשו בקונדום בתכיפות הגדולה ביותר, בני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון אך היו פעילים מינית במועד השני שיערו שישתמשו בקונדום בתכיפות בינונית, ואילו בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים שיערו שישתמשו בקונדום בתכיפות הנמוכה ביותר. גם בממד הנוגע לשימוש בגלולה, נמצא שבני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים שיערו שישתמשו בגלולה לעתים תכופות ביותר בהשוואה לשתי הקבוצות האחרות.

לוח 5: ניתוחי שונות בהתנהגות המינית בין שלוש הקבוצות של בני הנוער¹

		בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון			בני נוער הפעילים מינית בשני המועדים (n = 207)		
		בני נוער שאינם פעילים מינית בשני המועדים (n = 111)			בני נוער שאינם פעילים מינית בשני המועדים (n = 389)		
		SD	M	SD	M	SD	M
Cohen's d	F (df)						
	0.19	75.83** (1, 315)	0.27	0.76	..	0.33	0.44
	0.08	30.37** (2, 700)	0.78	c 4.49	b 4.72	0.90	a 4.25
0.20	89.01** (2, 694)	1.58	a 2.85	b 4.03	b 4.03	1.41	a 2.60

$p \leq .001$ ** $p \leq .01$ *

1 ממוצעים המסומנים באותה אות בכתב עילי אינם שונים באופן מובהק ($p = .05$). Scheffe.
2 בממד הנוגע לאורך הזמן מיני אפשר להשוות רק בין שתי הקבוצות הפעילות מינית באחד המועדים או בשניהם.

הבדלים בממדי ההתנהגות המינית לאורך זמן

לפי השערה 5, יימצאו הבדלים בממדי ההתנהגות המינית לאורך זמן, כך שכל הקבוצות של בני הנוער ייטלו במועד הראשון סיכון נמוך בהתנהגותם בפועל או בהתנהגותם המשוערת לעומת המועד השני. כפי שנאמר בתיאור המדגם בפרק השיטה, במועד הראשון היו בני הנוער בכיתה יא וגילם הממוצע היה 17. המועד השני התקיים כשנה לאחר מכן, כשבני הנוער היו בכיתה יב וגילם הממוצע היה 18. לוח 6 מציג את ערכי מבחן t (למדגמים מזווגים) בממדי ההתנהגות המינית בין שני המועדים בכל אחת משלוש הקבוצות של בני הנוער.

ההבדלים בממדי ההתנהגות המינית בין שני המועדים בכל אחת משלוש הקבוצות של בני הנוער, המוצגים בלוח 6, מורים על אישוש חלקי של השערה 5. בקרב בני הנוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים לא נמצאו הבדלים בממדי ההתנהגות המינית בפועל בין המועד הראשון לבין המועד השני. בקרב בני הנוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים, בהתאם להשערותינו, נמצאו הבדלים, כך שבמועד הראשון בני הנוער נטו לשער שישתכנו באורח חייהם המיני במידה פחותה מן המועד השני. באשר לבני הנוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון אך היו פעילים מינית במועד השני, בהתאם להשערותינו, במועד הראשון נטו בני הנוער לדווח על שימוש בקונדום ובגלולה בתכיפות גבוהה מתכיפות השימוש שהם שיערו במועד השני.

ניבוי ההתנהגות המינית במועד השני, לפי נתוני המועד הראשון

לפי השערה 6, יימצאו קשרים בין שני המועדים בממדי ההתנהגות המינית, כך שנטילת סיכון בהתנהגות המינית במועד הראשון תנבא נטילת סיכון במועד השני בשלוש הקבוצות של בני הנוער. לוח 7 מציג מקדמי תסוגה מתוקננים (β) של ממדי ההתנהגות המינית בפועל ושל ההתנהגות המינית המשוערת במועד השני בכל אחת משלוש הקבוצות של בני הנוער לפי ממדי ההתנהגות המינית במועד הראשון.

מן הממצאים המוצגים בלוח 7 עולה כי נמצא אישוש להשערה 6. בקרב בני הנוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים, אורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד הראשון תרם לאורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד השני. השתייכות מגדרית (נערות) תרמה אף היא לאורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד השני. נוסף על כך, ככל שתכיפות השימוש בקונדום שדווחה במועד הראשון הייתה גבוהה יותר, כך תכיפות השימוש בקונדום שדווחה במועד השני הייתה גבוהה יותר. זאת ועוד, ככל שתכיפות השימוש בגלולה שדווחה במועד הראשון הייתה גבוהה יותר, כך תכיפות השימוש בגלולה שדווחה במועד השני הייתה גבוהה יותר.

לוח 6: ערכי מבחן t (למזגמים מזווגים) במודי ההתנהגות המינית בין שני המועדים ככל אחת משלוש הקבוצות של בני הנוער

בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון אך פעילים מינית במועד השני ($n = 111$)		בני נוער שאינם פעילים מינית בשני המועדים ($n = 389$)		בני נוער הפעילים מינית בשני המועדים ($n = 207$)		מועד
Cohen's d	t	M (SD)	Cohen's d	t	M (SD)	
0.27	3.01*	4.69 (0.68)	0.45	10.27**	0.68 (0.28)	1
						אורח חיים מיני
						1
						0.48 (0.34)
						2
						שימוש בשוער בקונדום
						0.44 (0.33)
						1
						שימוש בפועל או
						שימוש משוער בגלולה
						4.39 (0.98)
						2
						שימוש בפועל או
						שימוש משוער בגלולה
						4.26 (0.89)
						1
						שימוש בפועל או
						שימוש משוער בגלולה
						2.48 (1.52)
						2
						שימוש בפועל או
						שימוש משוער בגלולה
						2.63 (1.41)
						1

$p \leq .001$ ** $p \leq .01$ *

1 בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית במועד הראשון אך פעילים מינית במועד השני, לא ניתן להשוות את הממד של אורח חיים מיני בין שני המועדים בשל הרכבו השונה.

בקרב בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים, אורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד הראשון תרם לאורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד השני. השתייכות למיצב חברתי-כלכלי נמוך תרמה אף היא לאורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד השני. נוסף על כך, ככל שתכיפות השימוש המשוערת בקונדום בעתיד הייתה גבוהה יותר במועד הראשון, כך הייתה תכיפות השימוש המשוערת במועד השני גבוהה יותר. זאת ועוד, ככל שתכיפות השימוש המשוערת בגלולה בעתיד הייתה גבוהה יותר במועד הראשון, כך תכיפות השימוש המשוערת בגלולה במועד השני גבוהה יותר.

בקרב בני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון אך היו פעילים מינית במועד השני, ההשתייכות המגדרית (נערות) תרמה לאורח חיים מיני שאינו מסתכן במועד השני. יש לציין שלא ניתן היה לבדוק את תרומתו של אורח החיים המיני במועד הראשון לאורח החיים המיני במועד השני בקרב בני נוער אלו, משום שהרכב הפריטים בממד זה בשאלון המיועד לבני נוער שאינם פעילים מינית שונה מהרכב הפריטים בו בשאלון המיועד לבני נוער הפעילים מינית. נוסף על כך, ככל שתדירות השימוש בעתיד בקונדום ששוערה במועד הראשון הייתה גבוהה יותר, כך תדירות השימוש בקונדום ששוערה במועד השני הייתה גבוהה יותר. השתייכות מגדרית (נערים) תרמה אף היא לתדירות גבוהה יותר של שימוש בקונדום שדווחה במועד השני. זאת ועוד, ככל שתכיפות השימוש בעתיד בגלולה ששוערה במועד הראשון הייתה גבוהה יותר, כך תכיפות השימוש בגלולה שדווחה במועד השני הייתה גבוהה יותר.

דיון

ניתוח רוחב – ממצאים שהתקבלו בשני המועדים

דפוסי ההתנהגות המינית של בני הנוער

המחקר ניסה להתחקות אחר דפוסי ההתנהגות המינית של בני הנוער במטרה להבין את התופעה של נטילת סיכון בגיל ההתבגרות. בהתבוננות רחבה אפשר לומר שהממצאים מעידים שבני הנוער פעילים מינית, כלומר מקיימים יחסי מין מלאים. יתרה מכך, הם נוטים ליטול סיכון בהתנהגותם המינית, המתבטא באורח חיים מיני לא זהיר ובשימוש לא קבוע באמצעי מניעה. הממצאים מאששים מחקרים קודמים (לדוגמה, Starkman & Troth & Peterson, 2000; Rajani, 2002).

בקרב בני נוער הפעילים מינית ושאינם פעילים מינית כאחד נמצאו במחקר שלושה ממדים שונים של התנהגות מינית: אורח חיים מיני, שימוש בקונדום ושימוש בגלולה. את השוני המובחן בין הממד של אורח החיים המיני לשני הממדים של השימוש באמצעי מניעה ניתן להסביר מנקודת מבטה הסובייקטיבית של אוכלוסיית המחקר: בתקופת ההתבגרות בני הנוער מרוכזים במיניותם ומנהלים אורח חיים מיני הסובב סביב יצירת קשרים רומנטיים ומיניים עם בני זוג. התנהגותם המינית הכללית, המתמקדת בממד

הבין-אישי של טיפוח היחסים, כנראה מובחנת בעיניהם מן הממד הטכני של הקפדה על שימוש באמצעי מניעה בקשרים אלו.

את הפערים בין שימוש בקונדום לבין שימוש בגלולה, שנמצאו במחקר זה ובמחקרים קודמים (Kállay, Craciun, Vonas, & Baban, 2011; Kirby et al., 2010a, 2010b) ומתבטאים בדיווח או בהשערה על שימוש תדיר יותר בקונדום, אפשר להסביר בנגישות הרבה יותר של הקונדום לשני בני הזוג וביכולת להשתמש בו באקראי. השימוש בקונדום נוח בעיקר לבני נוער המקיימים יחסי מין מזדמנים או לבני נוער הנמצאים במערכות יחסים "מונוגמיות סדרתיות". כלומר, מי שמקיימים יחסי מין עם בן זוג קבוע, אך מערכת היחסים אינה יציבה, ולאורך זמן הם מחליפים בני זוג קבועים. נוסף על כך, השימוש בקונדום הוא חיצוני ובלא תופעות לוואי, לעומת הגלולה שאותה נוטלים דרך הפה וייתכנו לה תופעות לוואי, כגון השמנה ושינויים הורמונליים, תופעות המרתיעות נערות מלהשתמש בה. אפשר גם שנערים נוטים לדיווח חסר על השימוש של בנות זוגן בגלולה למניעת הריון, משום שאינם יודעים על כך. אי-ידיעה על שימוש בקונדום אינה אפשרית, שהרי השימוש בקונדום, אף שהוא מתבצע על-ידי נערים, מתרחש בעת קיום היחסים. לבסוף, ייתכן שבני הנוער מעדיפים להשתמש בקונדום, משום שהוא מונע הן הריון בלתי מתוכנן והן מחלות מין.

הבדלים בין נערים לבין נערות בהתנהגות המינית

בהתאם להשערותינו, בשני המועדים נמצאו הבדלים בין נערים לבין נערות בהתנהגות המינית. נערות נוטו לפעילות מינית פחותה מנערים ואף נטלו סיכון פחות בהתנהגותן המינית בפועל ובהתנהגותן המינית המשוערת. הממצאים מאששים מחקרים קודמים על ההבדלים בין נערים לבין נערות הן בקיום יחסי מין (Santelli et al., 2004) והן בנטילת סיכון (Ben-Zur et al., 2000).

את ההבדלים שנמצאו בין הנערים לבין הנערות בקיום יחסי מין ניתן להסביר בעיקר מתוך תפיסה חברתית: לפי תאוריית תפקידי המין (Eagly, 1987), אנשים יתנהגו בדרך המותאמת לנורמות התרבותיות ולציפיות החברתיות המוסכמות. התרבות מגדירה פסיביות מינית כתפקיד מגדרי נשי, לעומת אקטיביות מינית המוגדרת כתפקיד מגדרי גברי. נשים אינן אמורות להיות בקיאות ומנוסות או לפרט את העדפותיהן המיניות בפני בני זוגן (Campbell, 1995). בהתאם לכך, שני המינים עוברים תהליך של חברות לאותם נורמות וסטראוטיפים מגדריים המקובלים בחברה. בחברה המערבית קיים "סטנדרט כפול" בתחום המין והמיניות, ולפיו מועברים מסרים סותרים לכל אחד מן המינים: על נערים מופעל לחץ חברתי להיות פעילים מינית ולקיים יחסי מין, ואילו על נערות מופעל לחץ חברתי הפוך – להיות סבילות (Henderson et al., 2002).

פער זה מעלה לכאורה שאלה מתבקשת: כיצד זה ייתכן? עם מי הנערים מקיימים יחסי מין? למעשה, התשובה לפער ממחישה משתי נקודות מבט את התפיסה החברתית שתוארה: מנקודת המבט החברתית הראשונה, מקור הפער הוא בדיווח על ההתנהגות.

כלומר, אפשר שנערים נוטים לדיווח יתר על קיום יחסי מין. בדומה לכך, אפשר שנערות נוטות לדיווח חסר על קיום יחסי מין. עיוותים אפשריים אלו ממחישים את הרצון המנוגד של שני המינים להטות את המתרחש לפי המקובל בחברה.

מנקודת המבט החברתית השנייה, מקור הפער הוא בביצוע ההתנהגות בפועל. כלומר, ייתכן שעקב הלהצים המנוגדים המופעלים על בני נוער משני המינים בנוגע לקיום יחסי מין (Henderson et al., 2002), נערים מנסים דרכים שונות לעמוד בציפיות החברתיות ולהיות פעילים מינית, ואפשר שהם מקיימים יחסי מין בפועל עם נערות המבוגרות מהם. אפשרות נוספת היא שהם מקיימים יחסי מין בפועל עם נערה מסוימת או עם נערות אחדות, הידועות בחברה כמי שמוכנות לקיים יחסי מין ונתפסות כ"קלות להשגה". אפשרות אחרת היא שהנערים מקיימים יחסי מין בפועל תמורת תשלום.

בדומה, ניתן להשתמש בהסבר החברתי גם בנוגע לפער המגדרי בנטילת הסיכון. בהתאם לתהליך של תברות לתפקידי המין, נערות חונכו להיות אחראיות לעצמן ולסביבה ולא לנהוג בפזיזות. מצופה מהן להפעיל שיקול דעת ולא להיסחף אחר יצריהן (מלאך-פיינס, גולדברג וקרן, 1998). לפיכך, הן אמורות להיות שקולות יותר גם בסיטואציה המינית, לקבל אחריות על עצמן ועל בני זוגן ולדאוג שיעשה שימוש באמצעי מניעה, שיגנו עליהן ועל בני זוגן.

מעבר לשיקולים החברתיים יש לזכור שקיים פער אובייקטיבי בהשלכות של ההתנהגות המינית ונטילת הסיכון על בני נוער משני המינים, כך שנערות נמצאות בסיכון גבוה יותר. ראשית, בשל השוני במבנה האנטומי בין גברים לבין נשים, נשים מועדות להידבק במחלות המועברות במגע מיני יותר מגברים. שנית, רק הנערות יכולות להרות, ולכן עליהן להיות זהירות יותר בהתנהגותן המינית.

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות מיצב חברתי-כלכלי

בהתאם להשערותינו, במועד הראשון נמצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות המיצב, כך שבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נטו להיות פעילים מינית פחות מבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך. בניגוד להשערות, במועד השני לא נמצאו הבדלים בין בני נוער מן המיצב הבינוני-גבוה לבין בני נוער מן המיצב הנמוך. נוסף על כך וכפי ששיערנו, בשני המועדים נמצאו הבדלים בין קבוצות המיצב, כך שבני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה שהיו פעילים מינית דיווחו על נטילת סיכון פחות בהתנהגותם המינית לעומת בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך. בניגוד להשערות, בשני המועדים שיערו בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה שלא היו פעילים מינית שייטלו סיכון רב יותר בהתנהגותם המינית.

הממצא שלפיו במועד הראשון, ורק בו, שיעור בני הנוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה שקיימו יחסי מין מלאים היה נמוך יותר מן השיעור המקביל בקרב בני נוער מן המיצב הנמוך תואם ממצאי מחקרים, שלפיהם בני נוער ממיצב נמוך מתחילים להיות פעילים מינית בגיל צעיר יותר (לדוגמה, Miller et al., 2001). ייתכן שהגיל הצעיר

יותר שמדובר עליו מתאים למי שהתחילו לקיים יחסי מין לפני גיל 16, כלומר במועד הראשון. ואולם, פער זה היטשטש במועד השני, כאשר בני הנוער היו בני 18 בממוצע ולמדו בכיתה יב, משום שזה גיל שאינו נחשב צעיר מדי לפעילות מינית. לפיכך, בגיל זה (במועד השני) נעלם הפער בין שתי קבוצות המיצב.

ההבדלים בין קבוצות המיצב, שנמצאו בנטיית הסיכון בקרב בני נוער שהיו פעילים מינית, מחזקים ממצאי מחקרים קודמים (לדוגמה, Miller et al., 2001), המצביעים על סיכון יתר בהקשר של יחסי מין והעדר שימוש באמצעי מניעה בקרב בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך. בניגוד לממצא על התנהגות מינית מסתכנת בפועל, ההבדלים בין קבוצות המיצב בקרב בני נוער שלא היו פעילים מינית היו בכיוון ההפוך: דווקא בני נוער ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נטו לשער שייטלו סיכון בהתנהגותם המינית יותר משיערו בני נוער מן המיצב הנמוך.

אפשר שההסבר נעוץ במספרן הרב יחסית של נערות הנמנות עם קבוצה זו של בני נוער, שעדיין לא היו פעילים מינית (81% במועד הראשון, 67% במועד השני). הדבר בא לידי ביטוי בעמדות מסורתיות יותר שבהן מחזיקות נערות ממיצב חברתי-כלכלי נמוך באשר לתפקידי מין, לשמירה על כבוד המשפחה, לצניעות ולדחיית יחסי מין עד החתונה (Weitzman, 1975). לעומת זאת, החינוך המוענק לנערות ממיצב חברתי-כלכלי בינוני-גבוה נחשב לרוב חילוני יותר, דוגל בשוויון גדול יותר בין המינים ומורכב מתפיסות ליברליות יותר, הכוללות מתירנות מינית והשתתפות בפעילות שמסבה ליחיד הנאה (שם).

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות סטטוס מיני

בהתאם להשערותינו, בשני המועדים נמצאו הבדלים בין קבוצות הסטטוס המיני, כך שבני נוער שלא היו פעילים מינית נטו ליטול סיכון פחות בהתנהגותם המינית ולשער שתכיפות שימושם בקונדום ובגלולה בעתיד תהיה גבוהה לעומת תכיפות השימוש שדיווחו בני נוער שהיו פעילים מינית. ממצא דומה נמצא במחקרם של הרדמן ועמיתיו (Hardeman et al., 1997), ולפיו לבני נוער שאינם פעילים מינית יש כוונות חזקות יותר לקיים יחסי מין מוגנים לעומת בני נוער פעילים מינית.

ניתן להסביר זאת בפער בין מחשבות לבין מעשים, בין לכאורה לבין הלכה למעשה, ובין עמדות ואמונות לבין יישום ההתנהגות בפועל: כשהדברים הם חלק מתכנון וממחשבה, קיימת אידאליזציה של התרחיש, של יכולת הפעולה בו ושל הכוונה להתנהג באופן הנתפס כנכון וזהיר. לעומת זאת, בעת הביצוע מתגלה קושי ביישום הכוונות, בייחוד בהתנהגות מינית – שבה לא הכול תלוי בפרט, אלא גם בכך הווג. כמו כן, כאשר בני נוער נעשים פעילים מינית, הם עלולים לחוות מחסומים ביישום כוונותיהם, כגון קושי כלכלי ברכישת אמצעי מניעה וקושי תפקודי-ביצועי להשתמש בקונדום. בעקבות כך הם עשויים לשנות את כוונותיהם, כך שיהלמו את ההתנהגות בפועל. ואכן, מחקרים מצאו כי לבני נוער הפעילים מינית יש עמדות גמישות ומתירנות יותר כלפי יחסי מין

לא מוגנים ורמות נמוכות יותר של כוונות להשתמש בקונדום (לדוגמה, Givaudam, Van de Vijver, & Poortinga, 2005; Krahe & Reiss, 1995).

ניתוח אורך - השוואות בין שני המועדים

הבדלים בהתנהגות המינית בין קבוצות סטטוס מיני

בהתאם להשערותינו, נמצאו הבדלים בהתנהגות המינית בין שלוש הקבוצות של בני הנוער. בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים הם מי שנטו לשער שישתמשו בקונדום ובגלולה לעתים תכופות ביותר, כלומר שלא יסתכנו בהתנהגותם המינית. לעומתם, בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים הם מי שנטו להסתכן יותר מאחרים הן באורח החיים המיני והן בשימוש בקונדום ובגלולה לעתים תכופות פחות. הממצאים מחזקים את המגמה שהוזכרה קודם, ולפיה בני נוער שאינם פעילים מינית בטוחים בעצמם פחות בהקשר המיני ומחזיקים בעמדות שמרניות וזהירות יותר כלפי פעילותם המינית בעתיד (Givaudam et al., 2005).

הבדלים בממדי ההתנהגות המינית לאורך זמן

בהתאם להשערותינו, נמצאה עלייה בין שני המועדים בשיעור בני הנוער המקיימים יחסי מין. עם חלוף הזמן לאורך תקופת ההתבגרות חלה עלייה במספר בני הנוער המתחילים להיות פעילים מינית ולקיים יחסי מין מלאים. הדבר נכון הן עבור בני נוער משני המינים והן עבור בני נוער משני המיציבים החברתיים-כלכליים שנבחנו. הממצא נתמך במחקרים רבים (לדוגמה, Ben-Zur et al., 2000; Lammers et al., 2000; Miller, Forehand, & Kotchick, 2000), וניתן להסבירו לפי תאוריות העוסקות בגורמים המגוונים המובילים בני נוער להתחיל להיות פעילים מינית. כאמור, בהתאם לתפיסות הביולוגיות, הבשלות המינית מתחזקת עם העלייה בגיל, והרצון לקיים יחסי מין ולחוות פיזית את החוויה המינית גדל. בהתאם לתפיסות החברתיות, קיום יחסי מין הולך ונהיה נפוץ יותר ויותר ככל שעולים בגיל, כך שלהיות פעיל מינית הופך לחלק מנורמה חברתית מקובלת, ולעתים אף מופעל לחץ מקבוצת השווים להתנהג לפי הנורמה. בהתאם לתפיסות ההתפתחותיות, קיום יחסי מין הוא מעשה של בגרות השייך לעולם המבוגרים. עבור בני הנוער ההולכים ומגבשים זהות עצמית לאורך תקופה זו, התחלת קיום יחסי מין ושינוי הסטטוס המיני מובילים לשינוי הזהות העצמית הכללית ממתבגר לאדם בוגר. בדומה לכך, בהתאם לתפיסות המשפחתיות, קיום יחסי מין ושינוי המיציב והזהות הם ביטוי נוסף לשחרור הילד מהוריו ולמעין אמירה שהוא כבר אינו זקוק להם, אלא מחובר כעת לבני גילו הן פיזית והן נפשית.

לעניין העלייה בנטילת סיכון עם העלייה בגיל, השערות המחקר אוששו בקרב שתיים משלוש הקבוצות של בני הנוער. בקרב בני נוער שהיו פעילים מינית בשני המועדים לא

נמצאו הבדלים בהתנהגותם המינית המסתכנת בין המועדים, בניגוד להשערתנו ובניגוד לממצאי מחקרים קודמים (לדוגמה, Romer et al., 1994). הסבר אפשרי הוא שבני הנוער שהשתתפו במחקר היו בני 17-18, כלומר בשלהי גיל ההתבגרות ולא בראשיתו. הם כבר היו פעילים מינית ונטלו סיכון ברמה מסוימת כאשר השתתפו במחקר. לו היינו בודקים את השוני בדפוסי ההסתכנות בהתנהגות המינית בדרגה נמוכה יותר של כיתה, אפשר שהיינו מוצאים הבדלים ברמות הסיכון בין המועד הראשון לבין המועד השני. השערת המחקר אוששה בקרב בני נוער שלא היו פעילים מינית בשני המועדים. בקבוצה זו נמצאו הבדלים בהתנהגות המינית המסתכנת בין שני המועדים. אפשר לשער שבני נוער אלו, אף שעדיין אינם פעילים מינית, מתקרבים בתפיסתם העצמית עם התבגרותם לשינוי בסטטוס המיני שלהם. ייתכן גם שכבר חוו יחסים רומנטיים עם בן המין השני, ואף התנסות מינית רבה יותר בלי לקיים יחסי מין מלאים, והבינו את כל הכרוך בהקפדה על קיום יחסי מין מוגנים: עד כמה הנושא מורכב ותלוי בגורמים רבים, ועד כמה קל לדמיין את מה שיקרה כאשר הדברים רחוקים ודמיוניים ולעומת זאת כמה קשה להקפיד עליו במציאות.

הסבר זה תקף אף יותר בנוגע לבני נוער שלא היו פעילים מינית במועד הראשון והיו פעילים מינית במועד השני. גם בנוגע לקבוצה זו אוששה השערת המחקר, ונמצאו הבדלים בהתנהגות המינית המסתכנת בין שני המועדים. ניתן להסביר ממצא זה בהבדלים שבין כוונות לבין התנהגות בפועל. בני נוער אלו לא היו פעילים מינית במועד הראשון, והם שיערו בו שינהלו חי מין זהירים, יקיימו יחסי מין מוגנים וישתמשו הן בקונדום והן בגלולה לעתים תכופות. ואולם, במועד השני, כאשר כבר היו פעילים מינית, אפשר שהם התקשו ליישם את ששיערו, ובפועל הם השתמשו באמצעי מניעה באופן שיטתי פחות ולעתים תכופות פחות משתכננו.

מבחינה תאורטית, המערך של מחקר זה, שהוא מחקר אורך, מאפשר לבחון את הכוונות שהיו במועד הראשון ואת מימושן כהתנהגות בפועל במועד השני בקבוצת בני הנוער הנדונה. כוונות אלו הן משתנה חשוב בתאוריית ההתנהגות השקולה (Fishbein & Middlestadt, 1989) ובתאוריית ההתנהגות המתוכננת (Ajzen, 1991). ואולם, ממצאינו מצביעים על חולשה מסוימת של שתי התאוריות בניבוי התנהגות מתוך כוונות ההתנהגות. אישוש מסוים לחולשה זו ניתן למצוא במחקר-על (meta-analysis) שבחן את תאוריית ההתנהגות המתוכננת ב-185 מחקרים. לפי ממצאיו של מחקר-העל, הכוונות הצליחו לנבא רק 27% מן השונות המוסברת של ההתנהגות בפועל (Armitage & Conner, 2001).

ניבוי ההתנהגות המינית במועד השני על יסוד ההתנהגות המינית במועד הראשון בהתאם להשערותינו, בשלוש הקבוצות של בני הנוער, המשתנה המשמעותי ביותר התורם להתנהגות מינית במועד השני הוא ההתנהגות המינית במועד הראשון, שאותה נקטו או שיערו שינקטו בני הנוער. כלומר, בני נוער שהתנהגו או שיערו שיתנהגו

בצורה מינית לא מסתכנת בעבר התנהגו או שיערו שיתנהגו בצורה לא מסתכנת גם בהמשך, ואילו בני נוער שהתנהגו או שיערו שיתנהגו בצורה מינית מסתכנת בעבר התנהגו או שיערו שיתנהגו בצורה מסתכנת גם בהמשך פעילותם המינית. ממצא זה אושש במחקרם של ריצ'רד וואן דר פלייט (Richard & van der Pligt, 1991), שמצאו כי שימוש בקונדום בפעם הראשונה מנבא שימוש בקונדום גם בהמשך. משמעותו של ממצא זה היא שקשה לשנות הרגלים והתנהגויות, ולפיכך חשוב ביותר להנך את בני הנוער מגיל צעיר כדי שיתחילו את פעילותם המינית בצורה שאינה מסתכנת ויטמיעו התנהגות והירה זו בהמשך חייהם המיניים בעתיד.

מגבלות המחקר

המחקר התבצע במסגרת שיעורי חברה בבתי הספר בנוכחות מהנכי הכיתות. על אף ההתחייבות לאנונימיות שהודגשה בפני המשתתפים, ייתכן שהסביבה והאווירה של מילוי השאלונים לא הפחיתו את תחושת האיום וחוסר הנוחות. אפשר שמקצת המשתתפים חשו פגיעים וחשופים, וכמו בכל שאלון בדיווח עצמי על נושאים אינטימיים ורגישים לא ענו בכנות מוחלטת על מידת השתתפותם בהתנהגות מינית ונטילת סיכון. מגבלה אפשרית נוספת קשורה לאמינות הדיווח מצד משתתפים משני המינים, וכאמור למעלה, ייתכן שנערים נטו לדיווח יתר על התנהלותם המינית, ואילו נערות נטו לדיווח חסר. מגבלה אחרת, לכאורה מתודולוגית, מתייחסת למהימנות הנמוכה שנמצאה במבחן ומבחן חוזר (test-re-test) בממד השימוש בגלולה במחקר החלוץ בקרב בני נוער שאינם פעילים מינית. אפשר שהדבר דווקא מעיד יותר על המורכבות בהתייחסותם של בני הנוער לאמצעי מניעה זה ופחות על הבעייתיות בטיב של כלי המחקר (שהרי ביתר הממדים, ואף בממד זה בקרב בני הנוער הפעילים מינית, המהימנות כיציבות יצאה גבוהה למדי). כפי שנכתב בתחילת הדיון וכפי שנמצא במחקר זה ובמחקרים קודמים, הקונדום הוא אמצעי המניעה המועדף על בני הנוער והמתאים יותר לתקופת חיים זו, ולעומתו הגלולה יוצרת אי-נוחות מסוימת ומעלה ספקות וסימני שאלה באשר לשימוש בה.

סיכום והמלצות

ממצאי המחקר מלמדים על דפוסים שונים של התנהגות מינית מסתכנת בקרב בני נוער. חשוב לתת את הדעת לקבוצות הנמצאות בסיכון (נערים ובני נוער ממיצב חברתי-כלכלי נמוך) ולהגביר את תכניות המניעה בקרבם. כמו כן, חשוב לבחון השפעות של אינטראקציה עם מאפיינים דמוגרפיים נוספים (כגון מידת הדתיות). נוסף על כך, חשוב לחקור לעומק את המקורות ואת הסיבות המובילים לפער שנמצא בין בני נוער הפעילים מינית לבין בני נוער שאינם פעילים מינית, כלומר בין הכוונה המקורית להתנהג בדרך

מינית זהירה ולא מסתכנת לבין ההתנהגות המסתכנת בפועל. יתרה מכך, עקב הפער בין הכוונות לבין ההתנהגות המינית בפועל ולאור הממצא שדפוס מסוים של התנהגות מינית (זהיר או מסתכן) מנבא את המשך ההתנהגות באותו דפוס, חשוב להתחיל את תכניות החינוך המיני בשלב מוקדם יותר בקרב בני נוער שעדיין אינם מקיימים יחסי מין. כאשר הם יתחילו להיות פעילים מינית, הם יעשו זאת בדרך מוגנת, לא יסכנו את עצמם ואת בני זוגם ויאמצו התנהגות בטוחה בהמשך חייהם המיניים.

מקורות

- דוידוביץ', נ', שוחט, ת' ודן, מ' (2005). מחלות מין המועברות ביחסי מין: עדכון. הרפואה, 144, 272-278.
- דן, מ' (2008). זיהומים המועברים ביחסי מין בשנות האלפיים. *Medicine: זיהומיות*, 1, 31-34. אוחזר מתוך <http://www.themedical.co.il/Upload/Magazines/Documents/71/Medicine-Infectious1.pdf>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2014). שנתון סטטיסטי לישראל מס' 65. ירושלים: המחבר.
- מלאך-פיינס, א', גולדברג, ר' וקרן, א' (1998). פסיכולוגיה של המינים (כרך ב: יחידות 5-7). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- משרד הבריאות (2014). HIV / איידס בישראל: דו"ח אפידמיולוגי תקופתי 1981-2013. אוחזר מתוך http://www.health.gov.il/publicationsfiles/hiv1981_2013.pdf
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behavior: A meta analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40, 471-499.
- Ben-Zur, H., Breznitz, S., Vardi, N., & Berzon, Y. (2000). Denial of HIV/AIDS and preventive behavior among Israeli adolescents. *Journal of Adolescence*, 23, 1-18.
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Campbell, C. A. (1995). Male gender roles and sexuality: Implications for women's AIDS risk and prevention. *Social Science & Medicine*, 41(2), 197-210.
- Catania, J. A., Coates, T. J., & Kegeles, S. (1994). A test of the AIDS risk reduction model: Psychosocial correlates of condom use in the AMEN cohort survey. *Health Psychology*, 13(6), 548-555.

- CDC (Centers for Disease Control and Prevention) (2011). *2009 sexually transmitted diseases surveillance*. Atlanta, GA: US National Center for HIV/AIDS, Viral Hepatitis, STD, and TB Prevention, Division of STD Prevention.
- Cotthran, M. M., & White, J. P. (2002). Adolescent behavior and sexually transmitted diseases: The dilemma of human papillomavirus. *Health Care for Women International*, *23*(3), 306-319.
- DiClemente, R. J. (1992). Psychosocial determinants of condom use among adolescents. In R. J. DiClemente (Ed.), *Adolescents and AIDS: A generation at risk* (pp. 34-51). Newbury Park, CA: Sage.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Everett, S. A., Warren, C. W., Santelli, J. S., Kann, L., Collins, J. L., & Kolbe, L. J. (2000). Use of birth control pills, condoms, and withdrawal among U.S. high school students. *Journal of Adolescent Health*, *27*, 112-118.
- Fishbein, M., & Middlestadt, S. E. (1989). Using the theory of reasoned action as a framework for understanding and changing AIDS related behaviors. In V. M. Mays, G. W. Albee, & S. F. Schneider (Eds.), *Primary prevention of AIDS: Psychological approaches* (pp. 93-110). Newbury Park, CA: Sage.
- Givaudam, M., Van de Vijver, F. J. R., & Poortinga, Y. H. (2005). Identifying precursors of safer-sex practices in Mexican adolescents with and without sexual experience: An exploratory model. *Journal of Applied Social Psychology*, *35*(5), 1089-1109.
- Godeau, E., Gaghainn, N. S., Vignes, C., Ross, J., Boyce, W., & Todd, J. (2008). Contraceptive use by 15 year old students at their last sexual intercourse: Results from 24 countries. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *162*, 66-73.
- Hardeman, W., Pierro, A., & Mannetti, L. (1997). Determinants of intention to practice safe sex among 16-25 years old. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, *7*, 345-360.
- Henderson, M., Wight, D., Raab, G., Abraham, C., Buston, K., Hart, G., & Scott, S. (2002). Heterosexual risk behavior among young teenagers in Scotland. *Journal of Adolescence*, *25*, 483-494.
- Hoppe, M. J., Graham, L., Wildson, A., Wells, E. A., Nahom, D., & Morison, D. M. (2004). Teen speak out about HIV/AIDS: Focus group discussions about risk and decision-making. *Journal of Adolescence Health*, *35*(2), 345.e27-e35.

- Igra, V., & Irwin, C. E. (1996). Theories of adolescent risk taking behavior. In R. J. DiClemente, W. B. Hansen, & L. E. Ponton (Eds.), *Handbook of adolescent health risk-behavior* (pp. 35-51). New York, NY: Plenum.
- Jessor, R., Costa, F., Jessor, S., & Donovan, J. E. (1983). The time of first sexual intercourse: A prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, *44*(3), 608-626.
- Kállay, É., Craciun, C., Vonas, G., & Baban, A. (2011). Sexual health and sexual behavior among Romanian adolescents. *Cognition, Brain & Behavior*, *15*(1), 57-68.
- Kirby, J., van der Sluijs, W., & Currie, C. (2010a, October). Sexual health among young people in Scotland. *HBSC briefing paper 18*. Retrieved from http://www.cahru.org/content/04-publications/03-briefing-papers-and-factsheets/briefingpaper_18.pdf
- Kirby, J., van der Sluijs, W., & Currie, C. (2010b, October). Attitudes towards condom use. *HBSC briefing paper 18b*. Retrieved from http://www.cahru.org/content/04-publications/03-briefing-papers-and-factsheets/briefingsupplement_18b.pdf
- Krahe, B., & Reiss, C. (1995). Predicting intentions of AIDS preventive behavior among adolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, *25*(23), 2118-2140.
- Lammers, C., Ireland, M., Resnick, M., & Blum, R. (2000). Influences on adolescents' decision to postpone onset of sexual intercourse: A survival analysis of virginity among youths aged 13 to 18 years. *Journal of Adolescent Health*, *26*, 42-48.
- Lonczak, H. S., Abbott, R. D., Hawkins, J. D., Kostorman, R., & Catalano, R. F. (2002). Effects of the Seattle social development project on sexual behavior, pregnancy, birth, and sexually transmitted disease outcomes by age 21 years. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, *156*(5), 438-447.
- Martinez-Donate, A. P., Hovell, M. F., Blumberg, E. J., Zellner, J. A., Sipan, C. L., Shillington, A. M., & Carrizosa, C. (2004). Gender differences in condom-related behaviors and attitudes among Mexican adolescents living on the U.S.-Mexico border. *AIDS Education and Prevention*, *16*(2), 172-186.
- Miller, B. C., Benson, B., & Galbraith, K. A. (2001). Family relationships and adolescent pregnancy risk: A research synthesis. *Developmental Review*, *21*, 1-38.
- Miller, K. S., Forehand, R., & Kotchick, B. A. (2000). Adolescent sexual behavior in two ethnic minority groups: A multi-system perspective. *Adolescence*, *35*(138), 313-333.

- Moore, K. A., Miller, B. C., Gleib, D., & Morrison, D. R. (1995). *Adolescent sex, contraception, and childbearing: A review of recent research*. Washington, D.C.: Child Trends.
- Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. W., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J., Tabor, J., Beuhring, T., Sieving, R. E., Shew, M., Ireland, M., Bearinger, L. H., & Udry, J. R. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the National Longitudinal Study on Adolescent Health. *JAMA*, *278*(10), 823-832.
- Richard, R., & van der Pligt, J. (1991). Factors affecting condom use among adolescents. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, *1*, 105-116.
- Romer, D., Black, M., Ricardo, I., Feigelman, S., Kaljee, L., Galbraith, J., Nesbit, R., Hornik, R. C., & Stanton, B. (1994). Social influences on the sexual behavior of youth at risk for HIV exposure. *American Journal of Public Health*, *84*(6), 977-985.
- Rotermann, M., & McKay, A. (2009). Condom use at last intercourse among unmarried, not living common law 20 to 34 year old Canadian young adults. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, *18*, 75-87.
- Santelli, J. S., Kaiser, J., Hirsch, L., Radosh, A., Simkin, L., & Middlestadt, S. (2004). Initiation of sexual intercourse among middle school adolescents: The influence of psychosocial factors. *Journal of Adolescent Health*, *34*, 200-208.
- Santelli, J. S., Lowry, R., Brener, N. D., & Robin, L. (2000). The association of sexual behaviors with socioeconomic status, family structure, and race/ethnicity among US adolescents. *American Journal of Public Health*, *90*(10), 1582-1588.
- Santor, D. A., Messervey, D., & Kusumakar, V. (2000). Measuring peer pressure, popularity, and conformity in adolescent boys and girls: Predicting school performance, sexual attitudes, and substance abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, *29*(2), 163-182.
- Slicker, E. K., Patton, M., & Fuller, D. K. (2004). Parenting dimensions and adolescent sexual initiation: Using self-esteem, academic aspiration, and substance use as mediators. *Journal of Youth Studies*, *7*(3), 295-314.
- Small, S. A., Silverburg, S. B., & Kerns, D. (1993). Adolescents' perceptions of the costs and benefits of engaging in health-compromising behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, *22*, 73-87.
- Sneed, C. D. (2009). Sexual risk behavior among early initiators of sexual intercourse. *AIDS Care*, *21*(11), 1395-1400.

- Starkman, N., & Rajani, N. (2002). The case for comprehensive sex education. *AIDS Patient Care STDs*, 16, 313-318.
- Trafimow, D., & Finlay, K. (1996). The importance of subjective norms for a minority of people. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 820-828.
- Troth, A., & Peterson, C. C. (2000). Factors predicting safe-sex talk and condom use in early sexual relationships. *Health Communication*, 12(2), 195-218.
- Tucker Halpern, C., Udri, R., Campbell, B., & Suchindran, C. (1994). Testosterone and religiosity as predictors of sexual attitudes and activities among adolescent males: A biosocial model. *Journal of Biosocial Science*, 26, 217-234.
- Vesly, S. K., Wyatt, V. H., Oman, R. F., Aspy, C. B., Kegler, M. C., Rodine, S., Marshall, L., & Mcleroy, K. R. (2004). The potential protective effect of youth assets from adolescent sexual risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 34, 356-365.
- Weinstock, H., Berman, S., & Cates, W. Jr. (2004). Sexually transmitted diseases among American youth: Incidence and prevalence estimates, 2000. *Perspective Sex Reproductive Health*, 36(1), 6-10.
- Weitzman, L. J. (1975). Sex-role socialization. In J. Freeman (Ed.), *Women: A feminist perspective* (pp. 105-144). New York, NY: Mayfield.
- WHO (World Health Organization) (2004). *Contraception in adolescence: Issues in adolescent health and development*. Geneva, Switzerland: Department of Reproductive Health and Research World Health Organization.